

„Намигащите“ плакати на Людмил Чехларов

Вглеждайки се назад към възторженото начало и последвалото развитие на театралния плакат, няма как да не се акцентира върху произведенията на Людмил Чехларов. Той навлиза в тази специфична част на плакатното изкуство непосредствено след своето дипломиране през 1966 г. Въпреки, че творчеството му е изключително разнообразно като естество и посоки, работата му като плакатист в Сатиричния театър в София, си остава негова запазена марка. Желанието, с което той работи в театъра от постъпването си, не угасва до края на престоя му там – близо 30 години. Това е видно от стотиците реализирани плакати, в които се открива неговата индивидуалност и иновативност. Творбите му притежават неповторимото обаяние на изследователската и откривателската дарба, която демонстрира. В своите плакати, той нескрито поднася виждането си и своя коментар за постановката, като изкусно жонглира с нейния сюжет. Нещо повече – в изграждането на своята идея, Чехларов взема под внимание харизмата и мирогледа на автора на литературното произведение. По този начин, художникът навлиза в едни по-дълбоки нива на творчески анализ, изказ и представяне. Това се открива в редица плакати, правени по текстове на Михаил Булгаков, Бертолт Брехт, Йордан Радичков, Георги Марков, Станислав Стратиев и др.

Людмил Чехларов притежава ярко изразен натюрел. Естеството на постановките в Сатиричния театър, както и специфичното му чувство за хумор сформират неподражаем шеговит и ироничен стил, разпознаваем в плакатите му. Това съвсем не означава, че творчеството му е еднообразно или праволинейно. Напротив, преминавайки от ранните му театрални плакати през 60-те години и достигайки тези, правени в края на XX век, се проследява неговата артистична еволюция. Тя се изразява в изчистване на детайлността при рисунъка и формите, избистряне на творческата освободеност в линията, колорита и най-вече в преосмисляне и наблягане на концептуалното начало. Плакатите на Чехларов притежават способността да „намигнат“ на зрителя и да го накарат да се усмихне „под мустак“, дори и плакатът да не е смешен. Говорейки за стиловата идентификация в плакатите на Чехларов, неговият колега Димитър Трайчев умело синтезира това обстоятелство: „Публиката разпознаваше спектаклите още от трамвая. Плакатите на Чехларов за Сатиричния, Тасев за Младежкия, Фунев за Народния, Йонов за Театър София, за мен са комуникационни икони.“

Друга оригинална черта, която ознаменува творчество му, е забележителното му, екстравагантно отношение към надписите и шрифтовете. В неговите театрални плакати типографията придобива едно ярко изразено и осезаемо присъствие. То е налично във всеки творчески образец, което затвърждава оригиналната самобитност на художника. Тази творческа съвкупност дооформя специфичното излъчване на плакатите му и е в основата на положителното им въздействие. Авторът не използва готови наборни шрифтове – рисува всяка буква саморъчно, като ѝ придава индивидуалност и освободеност. Това буди възхищение, още повече, че Чехларов прилага този свой артистичен постулат през цялото си творчество. Дори и в останалите отрасли на приложната графика, в които понякога се изисква своеобразна „строгост“ и „сериозност“, авторът не прибегва до технически средства за създаване на надписите. Като знаков пример за това могат да се дадат неговите многобройни разработки в областта на пощенската миниатюра, където той отново не използва готови шрифтови начертания.

Окуражен в своето творческо начало от първообразните типографски интерпретации на Асен Старейшински, впоследствие Чехларов достига със своите разработки до майсторски композиционни постижения. Разбира се, този принцип на изграждане не е самоцел. Във всяко организационно решение се открива симбиозата на типографията с основната идейна, графична и сюжетна линия. При Чехларов типографията рисува, изгражда, създава. Тя е елемент от целокупната структура на плаката, като моделира неговата завършеност. Авторът се забавлява, като рисува своите буквени знаци и не повтаря два в дадена дума. Въпреки това, шрифтовете следват фундаменталните принципи и пропорции на формообразуване. Зад тяхната освободеност и нестандартност стоят усърдието и старанието, вложени от него. И това е съвсем естествено, имайки предвид любовта, с която Чехларов създава плакатите си. Неговите търсения в територията на типографията, оказват влияние и променят впоследствие нагласите на театралните плакатисти към тази неотменна и специфична съставка на плаката.

Характерната енергия и страст, заредена в театралните плакати на Людмил Чехларов, дава отражение и на неговата творческа активност извън ателието му. Той е сред най-дейните участници на плакатния елит, член на творческите структури на СБХ, участник в художествени комисии по прием на възложени дизайни сред колегията. Ентузиазирано участва в общите изложби на българския плакат в България и чужбина (като в Лайпциг и Загреб е комисар), в основополагащите модерния плакат биеналета във Варшава, Лахти, Бърно и др. Завоюва множество награди от престижни български и чуждестранни форуми – от Общите изложби „Приложна графика“, Биенале на българския плакат, Годишната награда на СБХ в областта на плаката и др. Излага своите плакати в поредица от самостоятелни изложби у нас и зад граница.

Тази активност съвсем не изчерпва творческата природа на Людмил Чехларов. Фокусът в нея пада върху позицията му относно съзидателната роля на театралния плакат – същина в разнообразието на плаката и графичния дизайн. Самият Чехларов изразява своето убеждение така: „Навсякъде театралният плакат беше най-хубавият, това е естествено и нормално, има универсален език. Той беше летвата и мерилото за стойностен плакат. Високата класа и аристокрацията на цялата приложна графика. Не случайно по-късно се направи и биенале на театралния плакат, прерастнало в триенале.“. Затова е и логично, че сред имената на създателите на цитираното Триенале на сценичния плакат, се открива и това на Чехларов – ревностен радетел на ценностите на театралния плакат. Въпреки, че той остава в организационния комитет на Триеналето само в неговите първо и второ издания, основополагащата му роля е значима и общопризната.

Друга, наглед по-непозната страна в плакатния профил на Людмил Чехларов е преподавателската му дейност в Националната художествена академия. Този негов творчески път започва през 1990 г., след като печели конкурс за доцент, обявен от специалност „Плакат“. Така записва името си към плеядата бележити педагози, които десетилетия наред символизируют българското просвещение в областта на приложната графика. Като в навечерието на 50-годишнината си, специалността впечатлява с ядро от професорите Иван Газдов, Димитър Серезлиев и Димитър Трендафилов – развиващи традициите, завещани от емблематичните техни предци проф. Александър Поплилов и проф. Васил Йончев. Лекциите на Людмил Чехларов са обогатени от неподправеното му чувство за хумор, което придава лекота и достъпност на преподаваната материя. Тези непринудени методи, са придружени от неговата педантична вискателност и висок критерий към целите на обучението при студентите. Със своя богат

професионален опит и атрактивен подход, Чехларов умело въвлеча в плакатната магия своите възпитаници, предлагайки им алтернативни гледни точки. Затова може да се отбележи, че той привнеса една специфична вещественост и практичност в системата на обучение. Организира неформални гостувания на именити български плакатисти в ателиетата на специалността. Въпреки неофициалния регламент, посещенията предизвикват интереса и на студенти извън курса на Чехларов. Срещите са наречени „Клуб 100+1“ – поради факта, че всеки от представящите се автори е реализирал над сто отпечатани плаката – предимно театрални. На тези сбирки художниците демонстрират своите произведения, анализират идейните характеристики, коментират полиграфически методологии и други конкретики в създаването на своите плакати. Сред участниците изпъкват художници от ранга на Асен Старейшински (представен посмъртно), Стефан Кънчев, Димитър Тасев, Божидар Икономов, Божидар Йонов, Ралица Станоева, Александър Сертев и др. В този „страничен“ допир с утвърдени автори, процеси, проблеми и специфики от естеството на плакатното изкуство, студентите получават разнообразни практически насоки и емоционални възгледи, които обогатяват тяхната компетентност. В своята преподавателска практика, Чехларов постоянно агитира и насърчава (дори организира) студентското участие в Международното триеналето на сценичния плакат, както и в други знакови чуждестранни форуми. Така той прокарва своеобразен мост между територията на образователните ценности и действителността извън Академията. Людмил Чехларов развива своята педагогическа дейност в специалност „Плакат“ до 1998 г., когато приема предизвикателството да се премести в специалност „Пространствено оформление“. На негово място от там пристига проф. Димитър Тасев, който през дългия си преподавателски стаж (1979–1998) в катедрата, утвърждава същността на плаката. Въпреки рокадата на Изящния с Приложния факултет на НХА, Чехларов не изневерява на естеството и маниерите си на обучение. Той продължава да преподава плакат и графичен дизайн. Макар че приоритетите и възгледите на тази катедра, са фокусирани върху експозиционния дизайн, под давлением на Чехларов, плакатното изкуство осезаемо се извисява и увеличава своята популярност. В специалност „Пространствено оформление“ плакатът завладява студентите до такава степен, че тамошните дипломанти биват възприемани като „плакатисти“ и съответно завършили „Плакат“. Амбицията на Людмил Чехларов зарежда неговите възпитаници, които с желание и страст навлизат в дебрите на плакатното изкуство. В програмата, преподавателят основно акцентира върху сценичните плакати, техните специфики и проявления. Продължава да насърчава студентското участие в Триеналето на сценичния плакат, като неговите възпитаници попадат в официалната селекция. В следващите десет години – до своето пенсиониране през 2008 г., той придобива академично звание „професор“, като не престава да внедрява методологията си и развива своето ярко присъствие в катедрата. Тук е мястото да се посочат и нейните преподаватели, отнесени към разглеждания период – проф. Лъчезар Лозанов, доц. Мирослав Богданов и особено проф. Божидар Йонов – също емблематичен театрален плакатист. Успоредно с преподавателската си дейност, проф. Йонов е и част от организационния комитет на Триеналето на сценичния плакат, което допълнително допринася за фаворитизирането на плаката в „Пространствено оформление“.

Извеждайки основните дела и постижения от творческата кариера на Людмил Чехларов, би могло да се заключи, че неговото участие в съвременния плакат и графичен дизайн е фундаментално и значимо. Уместен би изглеждал и поставеният знак за равенство между неговото име и това на театралния плакат.

Доц. д-р Ненко Атанасов